

Čas – je v „pohybu“?

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[2009](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[2009](#)

◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 4. 3. 2009

◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 4. 3. 2009

Čas – je v „pohybu“?

Obvykle říkáme, že čas „plyne“, že nám rychle nebo pomalu „utíká“, eventuelně že „prchá“ apod. V olomouckém Filosofickém slovníku (7478, s. 75) čteme, že to je „kontinuum, které plyne z minulosti přes přítomnost do budoucnosti“. – Můžeme vskutku legitimně prohlásit, že „čas plyne“? Jsme sice navyklí to říkat, a jsme dokonce navyklí to takto „myslet“, ale po mém soudu k tomu nemáme žádné oprávnění, protože k tomu nejsou náležité důvody. J.B.Kozák opakovaně tvrdil (téměř jako by přesvědčoval především sám sebe), že čas není ničím jiným než reálnou změnou (dokonce doplňoval: reálnou heterogenní změnou resp. reálným heterogenním děním). Tady mi ovšem vůbec nevyhovuje slovo „změna“, protože svým významem zahrnuje stejně tak dění událostné (ve smyslu pravých událostí) jako „dění“, které může být (a mylně) vnímáno a chápáno jako „událostné“, ale ve skutečnost o žádné (pravé) události nejde, nýbrž jen nějaké přeskupování, sesouvání, padání, tryskání, u kapalin tečení atd., tedy o něco, co není samo v nitřně nijak integrováno, ale ve vnímání pozorovatele je jakoby vykrojeno s celkového „chaosu informací“ a „pojato“ jako nějaká „událost“. Právě tak málo – dokonce ještě méně – vyhovuje slovo „heterogenní“. Existuje mnohost a rozmanitost, která může být uspořádána a dokonce sjednocena ve větší, rozsáhlejší (i časově rozlehlejší) celek, aniž by tím mnohost a heterogenost byla potlačeno nebo dokonce likvidována. Pokud chceme nějaký druh „času“ spojit s děním, máme jen dvojí možnost: buď nám půjde o dění pravých událostí (tedy událostí vnitřně sjednocených), a v tom případě půjde o čas těchto událostí resp. příslušného událostního dění. Anebo budeme nějaké „děje“ (nepravé události) samo zařazovat, zakomponovávat do nějakého „souboru“ změn, které jsme my sami vybrali a zařadili do takového souboru, kterému budeme říkat „událost“ (a bude se nutně rozumět, že jde o událost nepravou, pouze námi z nějakých důvodů právě takto ustanovenou), a pak ovšem ten čas nebude časem této nepravé události samé, nýbrž buď místním časem „obecným“ (který vzniká vzájemným prolínáním mnoha vnějších časových polí, jakoby „generovaných“ časem pravých událostí, které si jsou v daném „regionu“ nějak blízko a nějak spolu koexistují, anebo časem naším jakožto pozorovatelů, ať už jej bude chápat jako čas svého života nebo jako objektivovaný „čas“, které ve svém vědomí promítáme do dění světa kolem sebe. – Ale ve všech těchto případech je v „pohybu“ něco jiného než sám čas: buď to je událostné dění samo, nebo to jsou změny (tj. pohyby) v prostředí „obecného času“, anebo to vše je nějak námi zařazeno do toho, jak pro sebe konstruujeme a objektivujeme „čas“ ve svých představách a ve svém vědomí a myšlení. Zda se pohybuje „čas sám“ jakožto „to“, co vůbec umožňuje, tj. zakládá možnost a možná dokonce přímo dějovost jakéhokoli dění, tím nikterak není vyřešeno.

(Písek, 090304-2.)